

jobb oldali orosz szövegekben, hanem az adott helyzetre jellemző orosz szóhasználatot tükrözi. Esetenként többféle megoldást is találunk egy-egy beszédhelyzetre, mint ahogyan az élő nyelv is számtalan variánsot produkál.

A megoldások különböző nehézségi fokúak. Társasági érintkezéssel kapcsolatban 79, közlekedés, utcai információkra 53, vásárlás, szolgáltatás 53, szabad időre 52 megoldás közül lehet választani, de a legkevesebb megoldási javaslat is 10 körül mozog (étkezés, étterem, hivatalos szervek – rendőrség, vám, posta, bank, időjárás). Mindenki megtalálhatja a nyelvtudásához, az adott helyzethez legközelebb álló variációt.

Így aztán hasznosan forgathatja ezt a könyvet az alapfokú állami nyelvizsgára készülő, turistaútra induló, külföldi vendégeket fogadó, kiküldetésben részt vevő magyar anyanyelvű, aki már rendelkezik bizonyos fokú orosz nyelvi ismeretekkel.

Elsősorban nekik ajánlják a szerzők a könyvet, de úgy gondolom, hogy a „verejtékekkel” megszerzett nyelvtudás szintentartásához is egyféle segítség ez a könyv.

Általános iskolai nyelvtanításunkban is új szelek fújdogálnak. Tanítványainkkal beszédekkel, modellekkel, szituációkat tanítunk. A feladat bonyolultsága jelzi, hogy tanulóinkat csak differenciált munkával lehet maximális teljesítményre sarkallni.

Úgy gondolom, hogy az ilyen feladatokon felnőtt nemzedék – jelenleg az általános iskola 6. osztálya – nyitottabb lesz a „Hogyan is mondjuk ezt oroszosan oroszul?” kérdésre, s bátran adhatom a gyorsabban haladók kezébe ezt a könyvet majd 8. osztályos korukban.

A könyv előde az „Orosz társalgás” (dr. Horváth Miklós–Deák Sándor, Tk., Bp., 1968.), a több mint 15 évvel ezelőtti nyelvi normákat tükrözi.

Sürgető szükséglet volt tehát az orosz nyelvet tanulók kezébe adni egy friss nyelvi anyagot tartalmazó, a jelenlegi mindennapokban való eligazodásban segítő könyvet.

A gyakorlat azt mutatja, hogy az idegen nyelven kérdező szándékát még csak-csak ki tudja fejezni, de a választ már nem érti meg.

E könyv szituációi a legnagyobb eséllyel várható válaszra is megtanítják a tanulni szándékozót. Arany ígasság, hogy a nyelvtanulást elkezdeni lehet, de abbahagyni soha. Rohanó világunkban erre időt szakítani igen nehéz. Ez a könyv azonban nem köt íróasztalhoz bennünket, mindennapjaink elkerülhetetlen „üresjáratainak” várákozás, utazás) hasznos, tartalmas kitöltője is lehet.

Rajtunk múlik, hogy azzá legyünk!

Tankönyvkiadó, Bp., 1983.

SÍPOS BÉLANÉ

K. I. Pehlivanova–M. Ny. Lebegyeva:
GRAMMATYIKA RUSSKOHO JAZIKA
V ILLJUSZTRACIJAH
(Izd-vo „Russzkij jazik”, Moszkva, 1984.)

Az oroszoktatás egyik központi problémája volt és marad is – a grammatikai anyag igényes, kommunikatív célokat szolgáló elsajátíttatása.

Az utóbbi évek kísérletezgetései – nézetünk szerint – kevés kézzelfogható eredményt hoztak ezen a területen, s a hazai oroszoktatásban néha inkább a látványosabb és gyorsabb eredményeket felmutató, más területek felé irányult sokak figyelve (országismeret stb.).

Kira Iordanovna Pehlivanova és Marija Nyikolajevna Lebegyeva közös könyve, *Az orosz nyelvtan illusztrációkban* egy sajátos vállalkozás eredménye.

A szerzők közül nálunk a bolgár Pehlivanova neve ismert szakmai berkekben, mivel a MAPRJAL nemzetközi folyóirata, a Russzkij jazik za rubeszom hasábjain már 1970-ben és 71-ben kifejtette az orosz esztrendszer tanításának egy rendkívül érdekes és eredményes rendszerét, megközelítési módját (RJaZ 1970/1. 3. és 4. 1971/1. és 3. szám). A hazai oroszoktatás számára nem ismeretlen, ún. horizontális esettanítási rendszert (feldolgozási módot) alkalmazta Pehlivanova már a 60-as években a Bolgár–Szovjet Baráti Társaság tanfolyamai részére összeállított kurzusában, illetve abban a segédkönyvben, ami ezt a címet viselte: *Orosz grammatika képekben a bolgár középiskolák osztályai számára* (1970).

Mivel – Pehlivanova számításai szerint – a ragozott főnévi alakok százalékaránya a szép-irodalmi szövegekben 30,9%, a tudományos szövegekben pedig 43% (vö.: RJaZ, 1970/1. szám, 42. lap), a bolgár ruszista figyelve elsősorban a főnévragozásra koncentrálná, ami a mi oktatásunkban is „Achilles-sarok”-nak tekinthető. Tapasztalata szerint az analitikus nyelveket beszélők (mint pl. a bolgárok is) igen nehezen sajátítják el egy szintetikus nyelv (amilyen pl. az orosz is) nyelvtani rendszerében az esztrendszert beszéd szinten.

Pehlivanova az orosz esztrendszer tanításában szakít azzal a „hagyományos”, vertikális (3 ragozási típusra épülő) esettanítási rendszerrel, ami az orosz anyanyelvi iskolákban általános és egyedüli oktatási forma, s az ún. *horizontális* esettanítást propagálja. A Lebegyevával összeállított, ábrákkal gazdagon illusztrált orosz grammatikakurzus azért is érdekes és hasznos a magyarországi orosz tanárok számára, mert a reformterv új könyvei közül az új 6. osztályos tankönyvben (Szilágyi Erzsébet–Irina Oszipova–Lőrincz Zsuzsa: *Sag vperjod, Tankönyvkiadó, 1984.*) is ezzel, az 1959-ben „elparentált” módszerrel találkozhatunk, a sehol meg nem indokolt rehabilitáció szellemében...

Hogy országos szinten milyen eredményességgel járható majd ez az út, amit Pehlivanova Bul-

gáriában járt a 60-as évektől, arról ma még korai lenne beszélni.

Tény az, hogy Pehlivanova és Lebegyeva könyve elkerüli azt a „csapdát”, hogy tízszer (!) tanítsuk az oroszul tanulóval az egyes számú előjárás eseti standart végződéseket (az írott nyelvben „-e” vagy „-i”), ami a hazai általános iskolai oroszoktatást eddig jellemezte.

Pehlivanovának igaza volt abban, amit évekkel később A. Je. Szuprun így fogalmazott meg: „nem kell, hogy a nemzetiségi iskolák orosz grammatikája *kopirozza* az orosz iskolák orosz grammatikáját”.

Pehlivanova és Lebegyeva „illusztrált nyelvtana” azonban jóval több, mint a horizontális főnév-, ill. melléknévragozás kommunikatív igényű összefoglalása, egy ún. aktív grammatika (L. V. Scserba) prezentálása az oroszul tanuló külföldi számára. Teljes orosz *morfológiát* ad ez a munka, de úgy, hogy érzi az olvasó, hogy nincsenek falak a nyelvtan Morfológia és Mondattan című fejezetei között, mert a nyelvi valóságban is így van ez...

A szerzők a könyv előszavában (5. lap) bevallják, hogy „a grammatika rendszerint nem vált ki érdeklődést a tanulókbán”, de világos és mindent szemléltető prezentálással (amire – a szerzők szerint – már Jan Amos Komenszky is felhívta a figyelmet!) élővé, megnyerővé és elsajátíthatóvá lehet tenni egy „száraznak” minősített diszciplínát.

A könyv anyagában csupán egy-két részletkérdéssel lehetne vitatkozni (az abbreviatúrák ragozásának kérdésében, 97. lap; bizonyos mértékű dogmatizmus a „variánsok” kezelése kérdésében, 131. lap + a 85. lap; a „v” előjáró vokalizálódásával kapcsolatos megjegyzés, 42. lap stb.).

Mindez azonban nem változtat a lényegen: Pehlivanova és Lebegyeva könyve – a két lektor (G. A. Bityehytina és T. N. Protaszova) jóvoltából – olyan munkát ad a hazai orosz tanár kezébe, amit nem véletlenül reklámozott a Russzkij jazik za rubezsom c. folyóirat is – már 1982-ben (4. szám, 42–44. lap).

DR. HAJZER LAJOS

Kedves előfizetőnk!

Abban a reményben, hogy a jövőben is folyóiratunk olvasója marad, tisztelettel kérjük, hogy *az 1986. évi előfizetési díjat (100,— Ft) befizetni szíveskedjék az alábbi számlára: OTP körzeti fiókja Szeged, Aradi vértanúk tere 280–98 029–666. sz. Jóváírandó a Módszertani Közlemények 393. sz. számlájára.*